

„EDINOST“
 izhaja po trikrat na teden v šestih iz-
 danjih ob **torčih, četrkih**
 in **sobotah**. Zjutranje izdanje iz-
 haja ob 8. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
 uri večer. — Obojno izdanje stane:
 za en mesec . . . 2.00, izven Avstrije f. 1.40
 za tri mesece . . . 5.00 „ „ „ „ „ „ „ „
 za pol leta . . . 10.00 „ „ „ „ „ „ „ „
 za vsa leta . . . 18.00 „ „ „ „ „ „ „ „
 Na naročbe brez priloge naročnine se
 ne jemlje ozir.
 Posamične številke se dobivajo v pro-
 dajalnicah tobaka v Trstu po 3. nč.,
 v Gorici po 3. nč. Sobotno večerno
 izdanje v Trstu 3. nč., v Gorici 4. nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš se računa po tarifu v petitu; za
 naslove z debelimi črkami se plačuje
 prostor, kolikor obsega navadnih vrstic.
 Poslana osmrtnica in javnozahvala, do-
 mači oglaš itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu:
 ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
 biti frankovano, ker nefrankovana se ne
 sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglaš spro-
 jama **upravništvo** ulica Caserma 13.
 Odprte reklamacije so proste poštnine.

„V edinosti je moč!“

Znamenita izjava.

Rasprava o proračunu ministerstva za
 nauk in bogočastje se je pričela dne 21. t.
 m. Kakor drugače ni mogoče, pričakovali smo
 te rasprave uprav neoposredno. Kako bi ne?
 Uprava javnega pouka je prav gotovo naj-
 važnejše vprašanje z ozirom na bodočnost
 vsacega naroda, kajti od šole je v prvi vrsti
 navieno, ali mu v bližnji bodočnosti varase
 duševno in fizično krepak, idealen in zdrav,
 ali pa omehkušen, pohoten, vavišenemu ču-
 stvovanju nedostopen in v blatu umazanega
 materializma blodeč sarod. — A za nas ima
 šola še razsežnejši pomen: narodni po-
 men; za nas Slovence je tudi narodni
 občanek zavisen od šole. Ni čuda
 torej, ako smo komaj pričakovali dneva, ko
 nam razvije svoj program sedanji naučni mi-
 nister, Poljak Madejski. Čuti radovednosti,
 bojansi in — čemu bi tajili te, ko se človek
 vsilje vsem prevaram tako rad, da se človek
 vsilje? — nade prelinjali so našo dušo. Naša
 radovednost je bila opravičena tem bolj, ko
 plava naš tržaški drug „Primorski List“ gledé
 g. Madejskega v široki reki zaupljivega opti-
 mismu. Častiti naš drug naj nam oprost, ali
 povedati mu moramo, da smo se njegovega
 optimizma kar — prestrašili. Prostor nam ne
 dopušta, da bi na tem mestu polemizovali proti
 neodpustno optimističkim nazorom g. član-
 karja; to tudi ne treba, kajti razsodnemu po-
 litiku sadošča menda, ako povemo, da je ta
 dobra dušica zajahal pohlevnega konja glas-
 vitega slovenskega oportunizma ter nam ras-
 sedlo dolj rasglašal nauk: „da ni toliko važno,
 ali so Slovenci za vladjo, ali so proti vladji,
 „da s narodnega stališča so (poslanec namreč)
 prav storili, da so ostali v Hohenwar-
 tovem klubu, češ, da je zdajna vlada
 mnogo bolj od poprejšnje“; da je
 posebno važno za nas Slovence, „da je
 naučni minister Slovan“; to da je
 „za nas Slovence prav ugodno“. In slednjič
 nam grozi gospod članek — za slučaj, „ako
 bi bili toli neopametni, da bi hoteli tirati
 opozicijo proti Plenerjevi koaliciji — „Kdo
 va, kdaj vdobimo sopet naučnega ministra
 — Slovana!“

Kakor rečeno: mi nočemo polemizovati
 proti tem nazorom na sedanje razmere zares
 fenomenalnega optimizma — čestiti čitatelji
 naj le sodijo sami.

Naglasiti smo hoteli le, da je uvodni
 članek v sadnji številki „Primorskega lista“
 še pojetil — in zdatno — našo veliko ra-
 dovednost, ali smo jo mi bolje pogodili se

svojim skepticizmom, ali pa naši oportunisti
 se svojim optimizmom.

Minola sobota nam je donesla program
 gospoda naučnega ministra in s programom
 tudi popolno sadoščenje našemu skepticizmu
 — ali žalostno sadoščenje zares.

V lepi, mirni in morda tudi prikupljivi
 obliki nam je povedal gospod Madejski, da
 Slovenci nimamo ničesar priča-
 kovati od koalicije v narodnem
 pogledu.

Kar je rekel njegova ekscelence o raz-
 merju med Cerkvijo in državo, temu ni da bi
 človek oporekal. Samostojna in neodvisna
 hoditi Cerkev in država, toda samostojnost
 ne sme zahtevati popolne ločitve in neod-
 visenost se ne sme pretvariti v brezbržnost
 jedne do druge. Nepregledno je polje etičnih
 in človekoljubnih nalog, pri katerih se popol-
 noma strinjajo koristi Cerkev in države. Ka-
 kor je želeli, da cerkveni organi pripomorejo
 v to, da se vzravnajo državna in družbena
 nasprotstva, tako bode tudi naučna uprava
 vsikdar podpirala koristi Cerkev v mejah sa-
 konsa. Ekscelence Madejski naglašal (sadoj-
 stvom izjavo konservativnega posl. Treu-
 infelca, da je namreč tudi pri se-
 danjih državnih zakonih mogoča
 versko-nravna vzgoja mladine. Ni res, in je
 obžalovati uprav se stališča
 onih, kateri v prvi vrsti zahtevajo versko
 vzgojo, da obstoječo narodno šolo vedno in
 vedno slikajo kot zapreko versko-nravni-vzgoji.

To so nazori g. Madejskega o razmerju
 med Cerkvijo in državo, ter o sedanji šoli s
 ozirom na versko-nravno vzgojo. Dasi ni mi-
 sliti, da bi konservativci v vseh podrobnostih
 pritrtili gosp. ministru (osebno kar se tiče
 njegovih nazorov o sedanji šoli), vendar pa
 se vidi, da se je njegova ekscelence pošteno
 potrudil, da ne rani nikogar.

Drugačnja je njegova izjava o narodnih
 vprašanjih — kar satočnelo se nam je pred
 očmi, ko smo čuli program Njegove ekscel-
 lence, & optimizem „Primorskega lista“ nam
 je zasvenel po ušesih kakor najbrutkejša
 ironija.

Toda čujmo! Naučni upravi velja kot
 vrhno načelo dolžnost vlade skrbeti
 za duševne potrebe vseh narod-
 nosti, seveda s ozirom na denarna sred-
 stva. Često se pa prezira — pravi gospod
 minister —, da narodni razvoj mora v prvi
 vrsti pospeševati lastna moč naroda, in če-le
 v drugi vrsti je smeti zahtevati državno po-
 moč kot kulturno dolžnost države. Tu imamo
 sedaj: pomagajte si sami, če si morete! Pri

Prej z nebom morja se zamoni globina,
 Ko sin izneveri se ti, domovina!

Ozri na svoj narod, o car se s daljave,
 In roko podaj mu mogočno, ljubó!
 In svesto prišege in žarne pozdrave,
 Oh vsprejmí jih blago, saj k Tebi le vro!
 In Ti, ki kraljuješ sred zračne višine,
 Usliši molitev iz srca globine:
 Ohrani let mnogo premilga vladarja,
 Svoj blagoslov slij na carico, cesarja!
 V Kopru, 24. aprila 1894. P.

Kmetški upor.

— Special August Šenoa. Preložil L. P. Planinski. —
 VI.

Kaka dva streljaja za górenjostubiško
 cerkvijo proti vasi Golobovec stoji, rekel bi,
 ob breg prislonskega, nevelika hiša, ne več,
 je li kmetška ali plemenitaška. Zidana je z
 opeko in pokrita s skriljami. Za njo zeleni
 po brdu vinova loza, ob strani za grmovjem
 stoji hlev, kozolec in skedenj, pred njo pa
 se spušča počasi breg doli do pota. To ne-
 ravno dvorišče je ograjeno z latvami, po ka-
 terih se ovija slak. Tu pa tam je nasajena

tem pa ne smemo zamolčati, da dosedanje
 vlade niso postopale po tem načelu, kajti v
 Trstu n. pr. so nam ustvarile na državne
 stroške razne nemške šole za tukajšnje
 nemško kolonijo, dasi „narodna moč“
 nemška bi nekoliko lažje smagovala to breme
 nego je smagujemo mi Slovenci za svoje za-
 sebne šole. Za nemško kolonijo v Trstu troši
 vlada tisočake, avtohtonemu (prvotnemu)
 prebivalstvu slovenskemu pa kliše jedno-
 stavno: Pomagajte si najprvo sami, pozneje
 enkrat se še tudi vlada enkrat spomni na vas!

Sosebno nas je zbol v oči nastopni od-
 stavek v govoru Njeg. ekscelence: „Potem
 pa merilo za obseg, v katerem naj se giblje
 državna pomoč za narodne smotre, nikakor
 ni enotno, kajti stopinja narodnega razvoja
 ni jednaka pri vseh narodih, kar gotovo ni
 žaljivo za nobeno narodnost, ker nam je tu
 opraviti s produkti, katere nam je
 podala zgodovina“. — To je res in to
 isto misel smo naglašali tudi mi že večkrat.
 A po našem menjenju je vladi tem nujnejša
 dolžnost pomagati v prvi vrsti onim, ki so
 zaostali v narodnem razvoju, ne
 po svoji krivdi, ampak valed zgo-
 dovinskih dogodkov. Med te je pri-
 štovati v prvi vrsti nas Hrvate in Slovence.

Njegova ekscelence vsklika vsem onim,
 ki zahtevajo od vlade, da skrbí za njih du-
 ševne koristi, toraj v prvi vrsti nam Slova-
 nom: „Ali ste res izgubili vse za-
 upanje v etičko silo lastne svobode?“ — Ne, tega
 zaupanja nismo zgubili
 nikakor, ker ga nismo mogli izgubiti; dajte,
 zagotovite nam to svobodo, strežite one
 za učesa, ki nam jo kratijo, in videli boste,
 da umemo izkoristiti etično moč svobode.
 A poleg vsa spoštovanja do etične moči
 svobode moramo vendar reči: da največja
 etična sila tiči v točnem izvrševanju
 obstoječih temeljnih zakonov.
 Hic Rhodus, hic salta, pa mirna Bosna! Te-
 meljni zakoni nam zagotavljajo popolno jed-
 nakopravnost v šoli, uradu in javnem življe-
 nju; ti zakoni naj se izvedejo do skrajne
 konsekvence, potem smo biti zagotavljeni
 slavna vlada, da je Slovenci ne bomo nad-
 legovali za pomoč.

Taki so torej nazori njegove ekscelence
 o narodnem vprašanju. Naravno, da nam ne
 morejo ugajati.

Sedaj pa še nekoliko besed o konkret-
 nem satrdilu g. ministra, da bode vlada drage
 volje izvrševala narodno željo, ako jim pritr-
 di deželni zbor ali pa soglasna izjava
 zastopnikov v državnem zboru.

solčna roža in mak, ob hiši pleza brálin, a
 sredi dvorišča rasprostira oreh svoje veje.
 Poldne je davno minolo, solnce se je obrnilo
 na zapad, po dolih stobiške gore se razgrinja
 polagoma mrak, samo na stemenih igrajó še
 zlati žarki. Na klopi pod orehom sedi človek
 in teče jarem za volove. Prej kot ne je sam
 hišni gospodar, ne več pa, ali je kmet ali
 svobodnjak. Da ga sodiš po obleki? Težko,
 tako se ne nosijo kmetje. Suknene hlače so
 fine, škornji tenki, svitli in šilasti, sarjaca
 bela in vezena, na temnem telovniku se niza
 gosta vrsta srebrnih gombov, okolu vratu se
 vije rdeča svilena ruta, a na glavi ima kapo
 iz kunovine. Da ga sodiš po rasti in lici? Še
 teže, Visok je, telo mu je krepko kot hrast,
 mišice od kamena, ramena jednaka, široka,
 a prai ima za dvojje junakov. Vrat je močan,
 glava velika, odzadaj višja. Temni lasje so
 mu razčesani po čelu na dvojje, nad močnim
 nosom veliko čelo, spodaj ozko, zgoraj bolj
 široko, po njem pa gre počez dvojje troje
 ért. Pod čelom teko ravno goste obrvi, temne
 oči pa se mu čudno svetijo, v njih čitaš
 moško bistroumnost, ženski spomin. Lice mu
 je široko, podolgašto, pri bradi zaokroženo.
 Obrto jo, le nad ustmi ima izpodrezane brke.

Povejte nam sedaj ljudje božji, kolikor vas
 je, ki imate kaj proroškega duha v sebi, ke-
 daj se utegne zgoditi, da pritrđijo opravičnim
 zahtevam tržaških Slovencev deželni zbor
 tržaški ali pa vsi zastopniki tržaški v drž.
 zboru. Kdaj, kdaj?

Radovedni smo, kako spravi članek
 „Primorskega lista“ v soglasje svoje trditve
 — da je namreč za nas Slovence sedaj jako
 ugodno — s to izjavo gosp. naučnega
 ministra.

Politiške vesti.

Državni zbor. (Poslanska zbornica). V
 sobotni seji pritoževal se je dalmatinski po-
 slanec Perić, da v šolah ne vlada verski
 duh. Govornik želi, da se uvede na sloven-
 skih šolnih pouk staroslovenskega jezika.
 Vse spoštovanje kulturnim jezikom, ali pravi
 kulturni jezik more biti narodu le njega
 materini jezik.

Posl. Treunfels obžaluje, da vse hita dan
 danes za zabavami, da se nedelje in prasniki
 ne posvečujejo več. Zavladala je vseobča ne-
 zadovoljnost, o čemer pričajo množični sa-
 momori. Ubožec ne zavida samo bogatina
 ampak ga sovraši. Proti tej bolezni imamo
 samo jedno sredstvo, in to je — vera. V
 javni šoli naj delujeta soglasno Cerkev in dr-
 žava za versko-nravno vzgojo.

Poslanec vitez Naberger je govoril
 o potrebi slovenskih šol v Trstu in Gorici.
 O tej potrebi mislimo, da je popolnoma ovs-
 dočen sleherni naš čitatelj; poslanec Na-
 bergoj sprožil je torej bistveno važno vpra-
 šanje za obstanek primorskih Slovencev, in
 baš zaradi eminentne važnosti tega govora
 pričbimo ga v celoti, čim dobimo zapisnik
 te državnozbornice seje. Za danes omenjamo
 le, da je posl. Naberger, dokazujoč potrebo
 slovenskih osnovnih šol v mestu Tržaškem
 in Gorickem, sajedno pokazal v pravem svitu
 krivični deželnošolski zakon, katerega je
 skoval deželni zbor tržaški, kajti po tem za-
 konu je odviena javna vzgoja tržaških Slo-
 vencev le od milosti gospodujóčih Italijanov.

Za Nabergerjem je govoril naučni mi-
 nister Madejski. O njega govoru govorimo
 na prvem mestu.

Posl. dr. Hofmann pl. Wellenhof se
 veselí, ker se je gosp. minister odkrito izja-
 vil za sedanje šolske zakone. Isto tako je
 zadovoljen s ozirom na osnovo slovenskih
 paralelk v Celji, da je minister odgovoril o
 umetnih ali namišljenih potrebah. Zaključil pa
 je s znamenito izjavo: „Moja stranka se

Lice je mirno, na njem ni strastij, niti mi-
 šica ne vzdrhti, kakor pri človeku, kateri
 mnogo misli, malo se jezi, a nobene stvari
 ne plaši. Polt mu ni niti bela niti rjava. De-
 laje vtrajno, ne izpreminja obraza niti tedaj,
 kadar se trd les upira sekiri. Ali vender se
 sedaj pa sedaj izpremeni. Prej kot ne pre-
 mislja nekaj. Časi se blago nasmeje kot žen-
 aka, kot dete, časi se mu obraz zresni, oko
 zmrači, kakor kadar umen človek občuti
 britko bolest. In tedaj jame krepkeje tesati,
 da odpodi nevesele misli. Ali je plemenitaš
 ta človek? Ako tudi ni, plemenit je vsakako.

Hipoma odloži sekiro in pogleda proti
 Stobioci, odkoder je urnih korakov odhajal
 mlad, droben, črnolas kmet. Mudilo se mu je.
 Zavije na dvorišče, pristopi k gospodarju.

— Hvaljen bodi Jezus Kristus, pozdravi
 mladenič.

— Na veke! Jurij! Kaj je? Čemu tako
 hitiš, da komaj dihaš? Ali prihajaš k meni?
 vpraša starejši.

— Da, dragi ujec, odgovori mladenič,
 stoj, da se oddahnem. Da veš, kaj se je zgo-
 dilo. Prokle . . .

— Sedi, Jurij, oddahni se, pa govori.
 (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Njega Veličanstvu 24. aprila 1894.

Dviguje se radost v nebosa viharno
 Po naših deželah, po naših krajéh
 In viga se krasno, leskeče se žarno
 Po mestih, po trgih, po skritih vaseh!
 Glej! — Srca radujejo dan's se nešteta
 Iz svetega ognja navdušeno vneto,
 Oznanila danes je jutranja zarja
 Veseli nam dan je premilga vladarja.

Le čujte, le čujte povsodi rodovi
 Te radostne glase, prišege zveste!
 Zastave vihraje, v ozračje topovi
 Udanost naroda na glas govoro!
 Naj sužnost se v morje pogrezne nezmérno,
 Svobodi se svesdio prišge tisočerno,
 In solnce razpiplji vso srede milino
 Na carja, carico in vso domovino!

Divjali so boji in zemlja obilo
 Popila je drage mladostne krvi
 Za carja, za narod, domovje premilo,
 Pač sveta nam bila je vsikdar ta kri.
 A kakor? ižtekla v očskih nam davnih,
 Lila i v potomcih naprej še boš slavnih!

